



ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Матусяка С. К. на тему: «РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОМОБІЛІЗАЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки спеціальності 051 Економіка

ВИТЯГ

із протоколу засідання фахового семінару кафедри міжнародної економіки
Західноукраїнського національного університету
від «29» травня 2026 року, протокол № 17

ПРИСУТНІ: завідувач кафедри міжнародної економіки, д.е.н., професор Зварич І. Я.; професор кафедри міжнародної економіки, д.е.н., професор Савельєв Є. В.; професор кафедри міжнародної економіки, д.е.н., професор Куриляк В. Є.; професор кафедри міжнародної економіки, д.е.н., професор Ліщинський І. О.; професор кафедри міжнародної економіки, д.е.н., професор Лизун М. В.; доцент кафедри міжнародної економіки, к.е.н. доцент Герман Л. Т.; професор кафедри міжнародних економічних відносин, д.е.н., професор Сохацька О.М.; завідувач кафедри підприємництва і торгівлі, д.е.н., професор Собко О.М.; доцент кафедри міжнародної економіки, к.е.н., доцент Карась О. С.; аспіранти.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ

Обговорення дисертаційного дослідження дисертанта Матусяка Сергія Казимировича на тему: «Розвиток електромобілізації в країнах Європи», поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки спеціальності 051 Економіка щодо її рекомендації для захисту.

СЛУХАЛИ:

1. Доповідь дисертанта Матусяка С. К. на тему: «Розвиток електромобілізації в країнах Європи».

Матусяк С. К. доповів про результати проведеного дослідження, обґрунтував актуальність теми, розкрив його мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Зазначив, що дослідження присвячене не лише ринку електромобілів як такому, а ширшій економічній проблемі: як державна політика, інфраструктура, циркулярна економіка та інституційне середовище формують нову модель розвитку транспортного сектору.

Метою дисертаційної роботи теоретичне обґрунтування та комплексний аналіз розвитку електромобілізації в країнах Європи, оцінювання ефективності фіскальних, фінансових, інфраструктурних і нефіскальних інструментів її

стимулювання, визначення ролі циркулярної економіки в трансформації автомобільної промисловості та розроблення науково обґрунтованої адаптаційної моделі електромобілізації для України.

Об'єктом дослідження є процеси трансформації транспортного сектору в умовах переходу до низьковуглецевої економіки, розвитку ринку електромобілів і пов'язаних із ним інституційних та економічних змін у країнах Європи й Україні. Предметом дослідження є економічні механізми державного стимулювання електромобілізації, інструменти впровадження принципів циркулярної економіки в автомобільній промисловості, а також їх вплив на економічні, екологічні та структурні результати розвитку транспортного сектору.

Матусяк С.К. окреслив наукову новизну та практичну цінність одержаних результатів, використав комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Наукова новизна дисертації полягає в розробленні авторської моделі економічно доцільної електромобілізації та циркулярної економіки в Україні. Вона базується на сценарному підході та враховує специфіку національного авторинку, обмеженість бюджетних ресурсів, воєнні та інституційні ризики, перспективи європейської інтеграції та потребу розвитку циркулярних ланцюгів доданої вартості. Модель передбачає взаємодію шести ключових блоків: фіскальної політики, зарядної інфраструктури, корпоративного попиту, експлуатаційної економічної вигоди, циркулярної інфраструктури батарей та інституційно-регуляторного забезпечення.

У роботі сформовано три сценарії розвитку електромобілізації та циркулярної економіки в Україні: мінімальний, базовий та інтеграційний. Мінімальний сценарій передбачає інерційний розвиток ринку після скасування податкових пільг і характеризується ризиком сповільнення електромобілізації. Інтеграційний сценарій орієнтований на поглиблену гармонізацію з політикою ЄС, активний розвиток інфраструктури, корпоративного сегмента та циркулярних механізмів, однак потребує значних фінансових та інституційних ресурсів. Найбільш економічно доцільним для України визначено базовий сценарій, який поєднує помірне стимулювання попиту, розвиток зарядної інфраструктури на основі державно-приватного партнерства, формування корпоративного попиту, запровадження діагностики батарей і початкових елементів циркулярної економіки.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання при формуванні державної політики електромобілізації, розробленні національної стратегії електричної мобільності, муніципальних програм розвитку зарядної інфраструктури, корпоративних механізмів оновлення автопарків, регуляторних рішень щодо поводження з тяговими батареями та програм післявоєнного відновлення транспортної інфраструктури України.

Дисертант також вказав, що запропоновані підходи можуть бути використані органами державної влади, місцевого самоврядування, аналітичними центрами, галузевими асоціаціями, підприємствами автомобільного й енергетичного секторів, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти.

2. Запитання до дисертанта.

До дисертанта були поставлені запитання учасниками засідання, зокрема:

- 1) кандидат економічних наук, доцент Карась О. С.:
 - Які основні фінансові інструменти використовують країни Західної Європи для стимулювання попиту на електромобілі?
 - Чи не обмежує дослідження електромобілізації лише Західною Європою можливість отримання більш загальних висновків для всього ЄС?

- 2) доктор економічних наук, професор Куриляк В. Є.:
 - У чому полягає специфіка електромобілізації України в умовах воєнних ризиків і пошкодження енергетичної інфраструктури?
 - Як електромобілізація та циркулярні моделі змінюють ланцюги доданої вартості й структуру витрат автовиробників?

- 3) доктор економічних наук, професор Савельєв Є. В.:
 - Який саме досвід європейських держав в процесі побудови батарей для електромобілів та їх рециклінгу потрібно використати Україні?
 - Як можна Україні скористатись новими можливостями з електромобілізації та відродити автомобільне виробництво, для якого у нас залишились як підприємства, так і досвідчені фахівці?

- 4) доктор економічних наук, професор Пуцентейло П. Р.:
 - У чому полягає відмінність авторського трактування електромобілізації від наявних підходів у науковій літературі?
 - Які елементи Вашої адаптаційної моделі можуть мати найбільше практичне значення для України в умовах повоєнного відновлення та обмежених бюджетних ресурсів?

Дисертант Матусяк С. К. дав вичерпні та ґрунтовні відповіді на поставлені запитання, що характеризує його наукову зрілість.

3. Висновок наукового керівника завідувача кафедри міжнародної економіки, доктора економічних наук, професора Зварич Ірини Ярославівни щодо дисертаційної роботи Матусяка Сергія Казимировича «Розвиток електромобілізації в країнах Європи», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Зварич І. Я. наголосила на актуальності теми дисертаційного дослідження, оскільки електромобілізація в країнах Європи є не лише складовою екологічної модернізації транспортного сектору, а й важливим чинником енергетичної безпеки, промислової трансформації, декарбонізації та формування нової техно-економічної парадигми мобільності. У контексті зростання вартості викопного палива, посилення регуляторної політики Європейського Союзу та необхідності переходу до циркулярної економіки дослідження має вагомий теоретичний і практичний значення.

Науковий керівник зазначила, що у дисертації поглиблено теоретико-методологічні засади дослідження електромобілізації як керованого процесу системної структурної трансформації транспортного сектору, промислового комплексу, енергетичної інфраструктури та інституційного середовища. Автором удосконалено класифікацію моделей державного стимулювання електромобілізації в країнах Західної Європи, зокрема виокремлено фіскально-радикальну, субсидійно-промислову, регуляторно-екологічну, корпоративно-міську та модель стратегічного регуляторного переходу.

Зварич І. Я. підкреслила, що наукова новизна роботи полягає в обґрунтуванні авторської моделі економічно доцільної електромобілізації та циркулярної економіки в Україні. Зазначена модель враховує вторинно-імпорتنний характер національного ринку електромобілів, бюджетні обмеження, воєнні ризики, нерівномірність розвитку зарядної інфраструктури, слабкість корпоративного сегмента та необхідність гармонізації з регуляторною політикою ЄС у сфері батарей і циркулярної економіки. У роботі запропоновано сценарну модель розвитку електромобілізації України, яка охоплює мінімальний, базовий та інтеграційний сценарії і дає змогу обґрунтувати поетапний перехід від фрагментарної імпортно-фіскальної моделі до комплексної політики електромобілізації.

Науковий керівник зазначила, що у дослідженні удосконалено методичний підхід до оцінювання ефективності стимулів електромобілізації шляхом поєднання порівняльного аналізу, панельної регресії з фіксованими ефектами та методу різниці-різниць. Це дало змогу емпірично оцінити вплив фіскальних, інфраструктурних, енергетичних і регуляторних чинників на поширення електромобілів у країнах Європи та визначити можливості адаптації відповідного досвіду до умов України.

Зварич І. Я. акцентувала, що подальшого розвитку набули наукові положення щодо циркулярної економіки в автомобільній промисловості. У роботі обґрунтовано можливість формування елементів циркулярної економіки в українському електромобільному секторі навіть за відсутності повного циклу власного виробництва електромобілів шляхом розвитку діагностики батарей, сервісів повторного використання, second-life рішень, ремонту, переробки компонентів та інтеграції у європейські ланцюги доданої вартості.

Науковий керівник підкреслила практичне значення дисертації, яке полягає у можливості використання її результатів при формуванні державної політики електромобілізації в Україні, розробленні програм розвитку зарядної інфраструктури, механізмів корпоративного оновлення автопарків, інструментів фінансової доступності електромобілів, а також регуляторних рішень щодо

поводження з тяговими акумуляторними батареями. Окремі положення дослідження прийнято до використання органами державної влади, галузевими асоціаціями та підприємствами автомобільного, логістичного й інфраструктурного секторів.

Загалом робота виконана на належному науковому та прикладному рівнях, має чітку структуру, логіку викладу матеріалу та містить нові теоретико-прикладні результати у сфері економіки. Основні результати дослідження опубліковано у 7 наукових працях, зокрема у фахових виданнях України та матеріалах науково-практичних конференцій. Дисертаційна робота за змістом, формою і назвою відповідає спеціальності 051 «Економіка» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії.

Виступили:

Рецензент д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки **Куриляк В.Є.**, зазначила наступне стосовно дисертаційної роботи Матусяка Сергія Казимировича «Розвиток електромобілізації в країнах Європи». Актуальність теми дослідження не викликає сумнівів, оскільки електромобілізація в сучасних умовах є не лише складовою зеленого переходу та декарбонізації транспортного сектору, а й важливим чинником енергетичної безпеки, структурної трансформації автомобільного ринку та адаптації України до європейських регуляторних стандартів. Особливої ваги тема набуває для України, де розвиток електромобільності відбувається в умовах воєнних ризиків, руйнування енергетичної інфраструктури, дефіциту електроенергії та потреби у формуванні економічно доцільної моделі переходу до електричного транспорту.

Рецензент відзначила, що дисертаційна робота має належну логіку побудови, поєднує теоретичний, емпіричний і прикладний рівні дослідження та демонструє прагнення автора не лише описати процеси електромобілізації в країнах Європи, а й обґрунтувати можливості адаптації відповідного досвіду до українських умов. Позитивної оцінки заслуговує використання математичного та економетричного інструментарію, зокрема методу різниці-різниць для оцінювання ефектів зміни політики стимулювання електромобілізації, а також сценарного моделювання розвитку електромобільного ринку України. Саме ці елементи створюють належне підґрунтя для формулювання обґрунтованих висновків і практичних рекомендацій.

Рецензент підкреслила, що вагомим результатом роботи є спроба сформулювати адаптаційну модель економічно доцільної електромобілізації для України. До переваг дослідження належить врахування специфіки українського ринку, зокрема його вторинно-імпортного характеру, обмежених бюджетних можливостей, нерівномірного розвитку зарядної інфраструктури та необхідності узгодження політики електромобілізації з принципами циркулярної економіки. Окремо було відзначено сценарії розвитку електромобілізації України, які посилюють прикладне значення дисертації та можуть бути використані при формуванні державної політики у сфері транспорту, енергетики та екологічного регулювання.

Разом з тим рецензент висловила низку зауважень і рекомендацій, спрямованих на подальше вдосконалення роботи. Зокрема, у вступі доцільно посилити обґрунтування актуальності теми саме в українському контексті, наголосивши, що електромобіль в Україні є не лише засобом зменшення викидів CO₂, а й додатковим чинником навантаження на пошкоджену енергосистему. Також доцільно чіткіше окреслити недостатньо досліджені аспекти проблематики, оскільки аналіз попередніх досліджень має завершуватися формулюванням наукової прогалини, яку заповнює дисертація.

Рецензент звернула увагу на необхідність узгодження кількості завдань дослідження зі структурою дисертації, елементами наукової новизни та висновками. Об'єкт і предмет дослідження бажано сформулювати лаконічніше, уникнувши надмірно загальних описів. У частині методів дослідження доцільно конкретизувати їх прикладне використання: зокрема, метод різниці-різниць слід прямо пов'язати з оцінкою наслідків скасування або зміни субсидій у країнах Європи, а сценарне моделювання - з прогнозуванням розвитку електромобілізації України до 2030 року.

Окрему увагу рецензент приділила формулюванню наукової новизни. Було зазначено, що окремі положення, винесені до рубрики «вперше», частково дублюють одне одного, зокрема адаптаційний концептуально-аналітичний підхід і сценарна модель, яка фактично є інструментом реалізації такого підходу. У зв'язку з цим доцільно укрупнити відповідні положення та сформулювати один змістовно сильний пункт наукової новизни, який комплексно відображатиме авторські результати.

Рецензент також запропонувала уточнити структуру окремих підрозділів. Зокрема, питання імплементації європейської регуляторної політики в українське законодавство доцільніше розглядати не у першому розділі, а в другому або третьому, тоді як у першому розділі варто зосередитися на глобальних і загальноєвропейських засадах регулювання, включаючи розширену відповідальність виробника, паспорт батареї та інші інституційні інструменти. Крім того, рецензент звернула увагу на потребу узгодити назви розділів і підрозділів із темою дисертації, оскільки назва роботи апелює до країн Європи загалом, тоді як окремі частини дослідження звужують аналіз до країн Західної Європи або Європейського Союзу.

Щодо першого розділу рецензент рекомендувала посилити економічну складову дослідження, зокрема розкрити, яким чином електромобілізація та циркулярні моделі змінюють ланцюги доданої вартості, структуру витрат автовиробників, інвестиційні ризики та економічну поведінку учасників ринку. Також доцільно чіткіше пов'язати теорію дифузії інновацій із емпіричними моделями, використаними у другому розділі, показавши, як фіскальні стимули, субсидії та податкові інструменти прискорюють перехід електромобілів від сегмента ранніх споживачів до масового ринку.

Аналізуючи другий розділ, рецензент позитивно оцінила використання економетричних методів у підрозділах 2.1 і 2.2, однак зазначила, що підрозділ 2.3 більшою мірою спирається на кейсовий аналіз практик європейських автовиробників у сфері утилізації, ремануфактури та повторного використання батарей. Для посилення аналітичної збалансованості розділу доцільно було б

доповнити цей підрозділ кількісними або вартісними оцінками, зокрема розрахунками фінансової вигоди автовиробників від повторного використання акумуляторів або аналізом динаміки інвестицій європейських брендів у циркулярні технології.

Рецензент зазначила, що висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і спрямовані на подальше вдосконалення дисертаційної роботи. Вони не знижують загальної позитивної оцінки дослідження. Загалом дисертація Матусяка Сергія Казимировича є самостійною, актуальною та науково обґрунтованою працею, виконаною на належному теоретико-методичному й прикладному рівнях. Робота відповідає спеціальності 051 «Економіка» та може бути рекомендована для проходження подальшої процедури захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Рецензент, д.е.н., професор Пуцентейло Петро Романович, зазначив наступне стосовно дисертаційної роботи Матусяка Сергія Казимировича «Розвиток електромобілізації в країнах Європи». Дисертаційна робота має класичну та логічну структуру, складається з трьох розділів, у яких послідовно розкрито теоретичні засади дослідження, проаналізовано практики функціонування та розвитку електромобілізації, а також запропоновано прогнозно-прикладне бачення подальшої еволюції ринку електромобілів у країнах Європи та Україні. Така структура загалом відповідає логіці дисертаційного дослідження за спеціальністю 051 «Економіка» і дає змогу простежити перехід від теоретичного осмислення проблематики до аналітичних висновків і практичних рекомендацій.

Рецензент відзначив, що здобувач вільно володіє тематикою дисертаційного дослідження, розуміє його проблематику, аргументовано відповідає на поставлені запитання та демонструє належний рівень наукової підготовки. Робота є актуальною, має самостійний характер і містить результати, які можуть бути використані для подальшого наукового та практичного опрацювання питань розвитку електромобілізації, циркулярної економіки та адаптації європейського досвіду до умов України.

Водночас рецензент звернув увагу на окремі положення, які потребують доопрацювання, уточнення та редакційного впорядкування. Передусім було зазначено необхідність технічного доопрацювання тексту дисертації, зокрема форматування таблиць, назв таблиць, абзаців і розривів сторінок. У роботі трапляються випадки, коли назва таблиці розміщена на одній сторінці, а сама таблиця — на іншій, що потребує корекції перед поданням дисертації на наступні етапи розгляду.

Окрему увагу рецензент приділив вступу дисертації. Зокрема, було зазначено, що у вступі доцільно чіткіше представити науковців, які досліджували відповідну проблематику. Попри значний обсяг списку використаних джерел, у вступній частині варто виразніше показати наукову спадкоємність дослідження, зокрема праці вчених, які аналізували ринки, механізми розвитку транспортного сектору, циркулярну економіку, маркетингові та інституційні аспекти економічних трансформацій. Це дасть

змогу переконливіше показати, на яких теоретичних засадах базується дисертаційна робота.

Рецензент також зауважив, що у вступі необхідно коректно відобразити зв'язок дисертації з науково-дослідною тематикою кафедри, зокрема зазначити номер відповідної теми дослідження. Такий елемент є важливим для формального оформлення роботи та підтвердження її відповідності планам наукової діяльності кафедри.

Щодо наукової новизни рецензент зазначив, що вона у роботі наявна, однак потребує певного укрупнення та редакційного уточнення. Зокрема, у рубриці «вперше» подано чотири положення, що для дисертаційної роботи здобувача ступеня доктора філософії може виглядати надмірно амбітно. Рецензент рекомендував скоротити кількість відповідних позицій або об'єднати споріднені положення, зберігши при цьому їх змістову вагу. Також було наголошено, що формулювання наукової новизни мають не лише починатися з опису авторського результату, а й завершуватися поясненням його відмінності від наявних підходів та практичного чи теоретичного значення.

Рецензент звернув увагу і на висновки до розділів та загальні висновки. На його думку, вони є занадто об'ємними та місцями нагадують продовження основного тексту, а не концентроване узагальнення результатів дослідження. У зв'язку з цим доцільно зробити висновки лаконічнішими, чіткішими та структурованішими. Було рекомендовано пронумерувати висновки до розділів і загальні висновки, щоб краще простежувалася їхня відповідність завданням, структурі роботи та положенням наукової новизни.

Окремим зауваженням рецензента стало оформлення списку використаних джерел. У роботі використано значну кількість іноземних джерел, що є позитивною рисою дослідження, однак список літератури потребує уніфікації та впорядкування. Рецензент рекомендував оформити джерела відповідно до чинних вимог, зокрема за ДСТУ або іншим стилем цитування, погодженим із відповідними структурними підрозділами університету.

Аналізуючи зміст першого розділу, рецензент звернув увагу на назву «теоретико-методологічні основи електромобілізації та циркулярної економіки». На його думку, використання слова «методологічні» потребує додаткового обґрунтування, оскільки у розділі переважно розкрито теоретичний розвиток і зміст відповідних категорій, тоді як методологічна складова у вузькому розумінні представлена недостатньо. Тому доцільно або посилити методологічний блок першого розділу, або скоригувати назву розділу, акцентувавши її на теоретичних засадах, концептуальних підходах чи економічних аспектах електромобілізації та циркулярної економіки.

Щодо другого розділу рецензент зазначив, що його назва є дещо розлогою і потребує скорочення. Оскільки у цьому розділі представлено емпіричні дані, аналіз стану та практичні аспекти розвитку електромобілізації, доцільно сформулювати назву стисло й чітко, зосередивши її на оцінюванні або практичних аспектах розвитку досліджуваного явища. Це дасть змогу зробити структуру роботи більш лаконічною та зрозумілою.

Рецензент також запропонував переглянути назви окремих підрозділів третього розділу. Зокрема, назва підрозділу щодо структурних особливостей та

економічних чинників розвитку ринку електромобілів в Україні частково тяжіє до аналітичної логіки другого розділу, оскільки стосується структури ринку та чинників його розвитку. У зв'язку з цим доцільно додатково узгодити назви розділів і підрозділів, щоб вони чітко відображали зміст роботи та не створювали змістових перетинів між аналітичною і прогнозно-прикладною частинами дисертації.

Разом з тим рецензент наголосив, що зазначені зауваження мають переважно редакційний, структурний і рекомендаційний характер. Вони не заперечують наукової цінності дисертації та спрямовані на її подальше вдосконалення перед наступними етапами проходження. Структура роботи загалом витримана, підрозділи мають належний обсяг, а порушені в дисертації питання відповідають обраній темі дослідження.

За результатами обговорення рецензент зробив позитивний висновок щодо дисертаційної роботи Матусяка Сергія Казимировича. Він зазначив, що робота має право на подальше проходження процедури, оскільки здобувач продемонстрував знання теми, розуміння проблематики та здатність аргументовано відповідати на запитання. Висловлені зауваження можуть бути враховані під час доопрацювання тексту й лише покращать якість дисертації. Загалом дисертаційна робота заслуговує на подальший розгляд і може бути рекомендована до наступних етапів підготовки до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

В обговоренні дисертації взяли участь:

Д.е.н. Савельєв Є. В., професор, Дійсний член Академії економічних наук України, вчений у галузі міжнародної економіки і маркетингу. Він зазначив, що дисертаційна робота Матусяка Сергія Казимировича порушує надзвичайно актуальну для України проблему, оскільки електромобілізацію доцільно розглядати не лише як напрям екологічної модернізації транспорту, а й як можливість стратегічного відродження вітчизняної автомобільної галузі. Професор наголосив, що Україна історично мала значний потенціал у сфері автомобілебудування, виробництва транспортних засобів, комплектуючих і спеціалізованої техніки, однак у сучасних умовах цей потенціал значною мірою втрачено. Саме тому дослідження електромобілізації має бути пов'язане не лише з аналізом ринку електромобілів, а й з ширшим питанням промислового відновлення.

Професор підкреслив, що при формуванні стратегії розвитку електромобілізації для України доцільно враховувати досвід країн Центральної Європи, зокрема Чехії, Польщі, Словаччини та Угорщини. Ці країни змогли посісти вагомі позиції у європейському та світовому автомобільному виробництві завдяки розвитку складального виробництва, виробництва автомобільних компонентів і включенню до глобальних ланцюгів доданої вартості. На думку професора, саме такий досвід може бути корисним для України, яка має шукати власну нішу у новій структурі автомобільної промисловості.

Окремо було наголошено, що Україна має певну конкурентну перевагу в умовах переходу світового автопрому до електромобілів. Традиційні

автомобілебудівні країни значною мірою залежать від наявних виробничих потужностей, орієнтованих на класичні автомобілі з двигунами внутрішнього згоряння, тому потребують значних ресурсів для перебудови виробництва. Натомість Україна, фактично не маючи нині повноцінного масового автомобільного виробництва, може розпочинати формування нових напрямів із сучасної технологічної бази, зокрема у сфері електромобілів, компонентів, батарейних систем, сервісу, переобладнання та спеціалізованого транспорту.

Професор звернув увагу, що у дисертації доцільно посилити стратегічний блок, пов'язаний із перспективами відродження автомобільної галузі України на основі електромобілізації. На його думку, робота не повинна обмежуватися лише констатацією воєнних ризиків і поточних обмежень, адже саме в умовах війни та повоєнного відновлення необхідно формувати бачення майбутнього промислового розвитку. Україна вже сьогодні має потребу у значній кількості транспортних засобів, зокрема для оборонних, логістичних і спеціалізованих потреб, а наявність ремонтних баз, технічних фахівців та інженерного потенціалу створює передумови для поступового розвитку власного виробництва.

Підсумовуючи, професор Савельєв Є. В. зазначив, що тема дисертаційного дослідження є цікавою, актуальною та має значний потенціал для подальшого розвитку. Він рекомендував автору сміливіше розкрити стратегічний вимір роботи, зокрема пов'язати електромобілізацію з відродженням автомобільної промисловості України, участю у європейських ланцюгах доданої вартості та формуванням нових виробничих можливостей у повоєнний період. На думку професора, саме такий стратегічний акцент може посилити завершальну частину дисертації та надати роботі додаткової практичної ваги.

Д.е.н., доцент Карась О. С. відмітила високий рівень наукової новизни та практичну спрямованість роботи. Вона зазначила, що під час відповідей на запитання Матусяк Сергій Казимирович продемонстрував належне розуміння фінансових механізмів стимулювання електромобілізації у країнах Західної Європи. Здобувач обґрунтовано визначив, що такі інструменти охоплюють програми співфінансування придбання електромобілів, податкові стимули, зниження або скасування окремих транспортних податків, диференціацію платежів залежно від рівня викидів, а також фінансові стимули для корпоративного сектору. Це свідчить про комплексне розуміння автором економічної природи електромобілізації як процесу, що залежить не лише від екологічної політики, а й від вартості придбання, витрат володіння та інституційної підтримки ринку.

Окремо було відзначено, що здобувач аргументовано пояснив методологічну доцільність фокусування дослідження на країнах Західної Європи, які формують ядро європейського електромобільного ринку та мають найбільш розвинені фінансові, інфраструктурні й регуляторні механізми підтримки. Водночас автор коректно зазначив, що отримані результати можуть бути екстрапольовані на інші країни ЄС лише з урахуванням рівня їхнього економічного розвитку, інституційної спроможності та темпів адаптації кліматичної політики. Загалом відповіді здобувача були змістовними й

логічними, що підтверджує його володіння темою дисертаційного дослідження та здатність обґрунтовувати наукові висновки..

На підставі результатів обговорення присутніх на засіданні

ПОСТАНОВИЛИ:

Прийняти висновок щодо дисертаційної роботи Матусяка С.К. на тему: «Розвиток електромобілізації в країнах Європи», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки спеціальності 051 – Економіка, як такої, що відповідає вимогам, які заявлені до дисертації, та пропонувати Вченій раді університету затвердити висновок фахового семінару.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Матусяка С. К. на тему: «Розвиток електромобілізації в країнах Європи», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 – Економіка

Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету. Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена посиленням глобальних і європейських процесів декарбонізації транспортного сектору, трансформацією автомобільного ринку, зростанням ролі електромобілів у зниженні залежності від викопного пального, а також необхідністю формування нових моделей поведінки з акумуляторними батареями та критичною сировиною. Електромобілізація у роботі розглядається не лише як технологічна заміна автомобілів із двигунами внутрішнього згорання електричними транспортними засобами, а як комплексний економічний процес, що охоплює транспортну, енергетичну, промислову, інфраструктурну, екологічну та інституційну підсистеми.

Для України проблематика електромобілізації має особливе значення, оскільки національний ринок електромобілів сформувався переважно як вторинно-імпортний, що забезпечило швидке кількісне зростання електромобільного парку, але водночас обмежило розвиток первинного ринку, корпоративного сегмента, офіційного сервісу, системної діагностики батарей та циркулярної інфраструктури. Скасування податкових пільг на імпорт електромобілів з 2026 року актуалізує потребу у формуванні нової, економічно доцільної та бюджетно збалансованої моделі електромобілізації.

Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідної роботи кафедри міжнародної економіки Західноукраїнського національного університету. Здобувач у 2023–2025 роках брав участь у виконанні НДР «Геоетноетмічні та цивілізаційні виклики розвитку глобальної економіки» з державним реєстраційним номером 0121U111077, а у 2026 році - у виконанні НДР «Циркулярна економіка як драйвер екологічної безпеки держави» з

державним реєстраційним номером 0125U004247, розділ «Розвиток електромобілізації в країнах Європи».

Мета, завдання та методи дослідження. Об'єкт та предмет дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретичне обґрунтування економічних засад розвитку електромобілізації в країнах Європи, оцінювання ефективності державних стимулів і циркулярних моделей автомобільної промисловості та розроблення адаптаційної моделі економічно доцільної електромобілізації для України з урахуванням європейського досвіду, структури національного авторинку, бюджетних обмежень і перспектив європейської інтеграції.

Для досягнення мети у роботі узагальнено теоретичні підходи до трактування електромобілізації, проаналізовано регуляторну політику ЄС щодо батарей, циркулярної економіки та критичної сировини, систематизовано фінансові, фіскальні, інфраструктурні й нефіскальні інструменти підтримки електромобілів у країнах Західної Європи, оцінено ефективність державних стимулів, досліджено практики циркулярної економіки провідних європейських автовиробників, визначено структурні особливості українського ринку електромобілів та сформовано сценарну модель розвитку електромобілізації й циркулярної економіки в Україні.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку електромобілізації в країнах Європи в умовах переходу до низьковуглецевої економіки, трансформації автомобільної промисловості, зміни структури транспортного ринку та формування циркулярних моделей використання ресурсів. Предметом дослідження є економічні механізми державного стимулювання електромобілізації, регуляторні та інфраструктурні чинники розвитку ринку електромобілів, циркулярні моделі автомобільної промисловості, а також інструменти адаптації європейського досвіду до умов України.

У дисертації застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: аналіз і синтез, індукцію та дедукцію, системний підхід, порівняльний аналіз, статистичні методи, економетричне моделювання, панельну регресію з фіксованими ефектами, метод різниці-різниць, економічне моделювання та сценарний аналіз. Зокрема, панельну регресію використано для оцінювання впливу субсидій, податкових пільг, зарядної інфраструктури, рівня доходів і вартості електроенергії на частку електромобілів у нових реєстраціях, а метод різниці-різниць - для аналізу наслідків згорання фінансової підтримки електромобілів у країнах Західної Європи.

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їхня новизна. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в поглибленні теоретико-методологічних засад дослідження електромобілізації, емпіричному оцінюванні ефективності європейських механізмів її стимулювання та розробленні авторської адаптаційної моделі економічно доцільної електромобілізації й циркулярної економіки для України.

Уперше обґрунтовано адаптаційний концептуально-аналітичний підхід до економічно доцільної електромобілізації України, який враховує вторинно-імпортний характер національного ринку електромобілів, бюджетні обмеження,

воєнні ризики, слабкість корпоративного сегмента, нерівномірність зарядної інфраструктури та необхідність гармонізації з регуляторною політикою ЄС у сфері батарей і циркулярної економіки. Запропоновано сценарну модель розвитку електромобілізації в Україні, що охоплює мінімальний, базовий та інтеграційний сценарії й дає змогу обґрунтувати поетапний перехід від фрагментарної імпортно-фіскальної моделі до комплексної політики електромобілізації, інтегрованої з принципами циркулярної економіки.

Удосконалено теоретичне трактування електромобілізації як керованого процесу системної структурної трансформації транспортного сектору, промислового комплексу, енергетичної інфраструктури та інституційного середовища; класифікацію моделей державного стимулювання електромобілізації в країнах Західної Європи; методичний підхід до оцінювання ефективності стимулів електромобілізації шляхом поєднання порівняльного аналізу, панельної регресії з фіксованими ефектами та методу різниці-різниць; а також наукове трактування циркулярної економіки в автомобільній промисловості як моделі структурної трансформації галузі.

Набули подальшого розвитку наукові положення щодо ролі держави в електромобілізації як суб'єкта координації інфраструктурних змін, формування нових ринків, підтримки інноваційних екосистем і забезпечення регуляторної передбачуваності; підходи до аналізу зарядної інфраструктури й нефіскальних чинників як другого рівня політики електромобілізації; положення щодо адаптації європейського досвіду до умов України; а також підходи до оцінювання циркулярних практик провідних європейських автовиробників у контексті повторного використання батарей, ремануфактури компонентів, переробки критичних матеріалів і формування замкнених виробничих циклів.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Основні наукові положення, висновки, моделі та практичні рекомендації, що виносяться на захист, отримані здобувачем особисто. Їх обґрунтованість забезпечена використанням положень економічної теорії, інституційної економіки, теорії зовнішніх ефектів, теорії дифузії інновацій, концепції місійно орієнтованої інноваційної політики, економіки сталого розвитку, циркулярної економіки та економіки транспорту.

Достовірність отриманих результатів підтверджується застосуванням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, використанням статистичних та економетричних інструментів, порівняльного аналізу, панельної регресії з фіксованими ефектами, методу різниці-різниць і сценарного моделювання. Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти ЄС та України, статистичні матеріали ACEA, EAFO, Eurostat, International Energy Agency, OECD, European Commission, European Alternative Fuels Observatory, Інституту досліджень авторинку, Укравтопрому, а також аналітичні звіти, наукові публікації, матеріали міжнародних організацій і корпоративні звіти провідних європейських автовиробників.

Практичне значення роботи. Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає у можливості їх використання при формуванні державної політики електромобілізації в Україні, розробленні

національної стратегії електричної мобільності, муніципальних програм розвитку зарядної інфраструктури, корпоративних механізмів оновлення автопарків, інструментів фінансової доступності електромобілів, регуляторних рішень щодо поводження з тяговими акумуляторними батареями та програм післявоєнного відновлення транспортної інфраструктури України.

Окремі положення дисертаційного дослідження прийнято до використання органами державної влади, галузевими асоціаціями та підприємствами автомобільного, логістичного й інфраструктурного секторів. Зокрема, результати дослідження використано Комітетом Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики, Міністерством розвитку громад та територій України, Громадською спілкою «Українська асоціація учасників ринку електромобілів» EV-UA, Всеукраїнською асоціацією автомобільних імпортерів і дилерів, ТОВ «Пежо Сітроен Україна» та ТОВ «Нова пошта». Практичну цінність мають порівняльний аналіз фіскальних інструментів підтримки електромобілів, класифікація фінансових і нефіскальних стимулів, сценарні моделі розвитку ринку електромобілів, пропозиції щодо розвитку зарядної інфраструктури, а також рекомендації щодо другого життя акумуляторних батарей.

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора. Основні результати дисертаційного дослідження відображено у 7 наукових працях, зокрема у 4 працях у наукових фахових виданнях України та 3 працях в інших виданнях за матеріалами конференцій. Результати дослідження здобувача доповідалися та обговорювалися на міжнародних науково-практичних конференціях.

Дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням автора. Усі основні наукові положення, висновки, моделі, узагальнення та практичні рекомендації, що становлять наукову новизну дисертації, отримано здобувачем особисто. Автором самостійно сформовано концептуальну модель дослідження електромобілізації як системної структурної трансформації, узагальнено теоретичні підходи до ролі держави в електромобілізації, систематизовано європейські моделі державного стимулювання електромобілів, зібрано та опрацьовано статистичні дані, здійснено економетричний аналіз, розроблено адаптаційну модель політики електромобілізації для України, сформовано сценарії розвитку електромобілізації та циркулярної економіки в Україні, а також підготовлено практичні рекомендації щодо застосування європейського досвіду в українських економічних умовах.

У наукових працях, опублікованих у співавторстві, здобувачеві належать положення, пов'язані з аналізом державних стимулів електромобілізації, систематизацією моделей підтримки електромобілів у країнах Європи, оцінюванням впливу податкових і фінансових інструментів на ринок електромобілів, а також узагальненням практик циркулярної економіки в автомобільній промисловості. Ідеї та результати співавторів у дисертації використано з відповідними посиланнями.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Матусяк С.К., Бродовська О.І., Зварич І.Я. Електромобілізація в Західній Європі: причини та наслідки залежно від політики стимулювання різних країн. Економічний простір, Збірник наукових праць № 186, 2023 (Видавничий дім «Гельветика» 2023 р.) С. 62-69. 0,8 арк.

URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1292>

DOI: 10.32782/2224-6282/186-11

Матусяк С.К. Романюта Е.Е. Вплив державних стимулів на ринок акумуляторних електромобілів в Європі та прогноз для України після 2026 року. Київський Економічний Науковий Журнал КиМУ, #9, 2025 р.

Видавничий Дім «Гельветика», 2025 р., 0,8 арк.

URL: <https://journals.kyumu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/249>

DOI: 10.32782/2786-765X/2025-9-26

Матусяк С.К. Застосування принципів циркулярної економіки при виробництві автомобілів: досвід провідних європейських автоконцернів. Економічний простір, Збірник наукових праць, №191, 2024, с 430-439. 1,1 арк.

URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1601>

DOI: 10.32782/2224-6282/191-73.

Матусяк С.К., Зварич І.Я. Вплив продажів електромобілів у Європі на екологічну ситуацію у країнах континенту та містах. Стратегія розвитку Києва: сучасні виклики глобалізованого простору: колективна монографія /за ред.: проф. С.А. Павловського, проф. О.Ю. Могилевської. Київ. КНДУ «Науково-дослідний інститут соціально-економічного розвитку міста» за підтримкою Департаменту економіки та інвестицій Київської міської державної адміністрації. 2025. с. 483-496. 0,8 арк.

URL: <https://ndirom.org/monohrafiia/>

DOI: 10.35668/978-617-8627-02-7.

Текст дисертаційної роботи пройшов перевірку на наявність текстових запозичень StrikePlagiarism. За результатами перевірки, виявлено відсутність текстових запозичень без належного посилання на джерело та встановлено, що

дисертаційна робота Матусяка С.К. на тему: «Розвиток електромобілізації в країнах Європи» відповідає принципам академічної доброчесності.

Апробація результатів дослідження. Основні ідеї, положення, теоретичні й практичні висновки, та результати дисертаційної роботи доповідалися та отримали схвальні відгуки, отримали оприлюднення на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях: Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

Діяльність автовиробників для досягнення декарбонізації у виробництві та експлуатації транспорту. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Міжнародна Економіка в Умовах Кліматичних Змін: Глобальні Виклики» від 27 квітня 2024 р.

Мультискалярна екологічна безпека: національні, регіональні та глобальні стратегії. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Міжнародна Економіка в Умовах Кліматичних Змін: Глобальні Виклики» від 27 квітня 2025 р.

Вплив державних стимулів на ринок електромобілів для Європи та вплив на ринок України у 2026 році. Форум «Електромобільна трансформація України». 12.09.2025 р.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана діловою українською мовою із дотриманням наукового стилю викладення її змісту, характеризується смисловою завершеністю, логічною послідовністю розглянутих питань, точністю використання спеціальної термінології, чіткістю, ясністю та об'єктивністю викладення матеріалів дослідження. Стиль викладу матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій є зрозумілим та доступним до його сприйняття.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю отриманих результатів, використанням теоретико-методичним інструментарієм, науковим та практичним значенням отриманих результатів, повнотою викладу матеріалів дисертації в наукових публікаціях дисертація Матусяка С. К. на тему: «Розвиток електромобілізації в країнах Європи» відповідає спеціальності 051 – Економіка та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Фаховий семінар рекомендує подати дисертаційну Матусяк С.К. на тему: «Розвиток електромобілізації в країнах Європи» відповідає спеціальності 051 – Економіка до захисту в разову спеціалізовану вчену раду.

У результаті розгляду дисертації Матусяка С. К. та повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛИЛИ:

1. Пропонувати Вченій раді затвердити такий склад разової спеціалізованої вченої ради:

Головою разової спеціалізованої вченої ради призначити доктора економічних наук, професора Брича Василя Ярославовича, директора навчально-наукового інституту інноватики, природокористування та інфраструктури Західноукраїнського національного університету.

Рецензентами:

доктора економічних наук, професора Куриляк Віталіну Євгенівну, заступника директора, керівника Українсько-німецької факультет-програми ННІМВ ім. Б. Д. Гаврилишина;

доктора економічних наук, професора Пуцентейло Петра Романовича, заступника директора ННППІ з наукової роботи.

Опонентами:

доктора економічних наук, професора Паливоду Олену Михайлівну, декана кафедри менеджменту Державного університету «Київський авіаційний інститут»;

кандидата економічних наук, доцента кафедри економіки і підприємництва Харківського національного автомобільно-дорожнього університету Мордовцева Олександра Сергійовича.

2. Рекомендувати новоствореній разовій спеціалізованій вченій раді прийняти дисертаційну роботу до захисту.

Головуюча на засіданні

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри
міжнародної економіки

Людмила ГЕРМАН